

ЗАНЯТТЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТРЕНІНГУ «ТОЛЕРАНТНІСТЬ У НАШОМУ ЖИТТІ»

Цільова аудиторія: учні 9-11 класів

Мета: показати значимість толерантності під час взаємодії з іншими, закріпити знання учасників про компоненти толерантності, учити розуміти і поважати один одного, удосконалювати вміння толерантного спілкування.

Матеріали: аркуші А4, А3, ватман, маркери, стікери, ножиці, скотч, плакат «Толерантність», «Риси толерантної особистості», аркуші для малюнків, картки з буквами слова «толерантність», картки із проблемними ситуаціями, кольорові смужки для вправи «Килим ідей».

Тривалість: 50 – 60 хв.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Оголошення теми й мети

Кожна людина мусить взаємодіяти одна з одною, незважаючи на різноманітні відмінності як фізичного, так і психологічного характеру. На жаль, дух нетерпимості, ворожості до інших ідей, способу життя, інакших вірувань, переконань, звичок завжди існував та існує надалі. Життя в соціумі вимагає певних знань та способів взаємодії. Основою такої поведінки є толерантність як універсальний принцип людської життєдіяльності.

Багато країн світу, у тому числі Україна, можуть бути яскравими прикладами зіткнення народів, етносів, культур і цивілізацій.

Сьогодні ви станете учасниками психологічного тренінгу, метою якого є показати значимість толерантності під час взаємодії з іншими, закріплення знань учасників про компоненти толерантності, удосконалення вмінь толерантного спілкування.

Вправа на знайомство «Карта»

Мета: познайомити учасників створити умови для ефективної роботи. Учасникам роздають стікери, на яких необхідно написати: своє П.І.Б. та 3 життєві принципи (девіз). Після цього кожний учасник проводить презентацію й наклеює його на «карту» свого класу (дошку, ватман).

Прийняття правил роботи в групі

Мета: визначити правила продуктивної роботи групи під час тренінгу, створити сприятливий психологічний клімат.

Аби досягти гармонії в роботі, необхідно виробити правила роботи, якими будуть керуватися учасники.

Група методом «мозкового штурму» встановлює правила ефективної взаємодії, відповідаючи на запитання: «Що потрібно зробити для того, щоб робота групи була ефективна?», і записують на плакаті «Правила».

Наприклад: відкритість, принцип «тут і зараз», не критикувати, активність, повага, довіра, регламент, правило піднятої руки, обговорення не людини, а проблеми, слухати й чути, почуття гумору тощо.

Вправа «Святковий салют»

Мета: визначити очікування й одержати зворотний зв'язок.

Учасникам пропонується на стікерах кількома словами написати свої очікування від тренінгу. Потім по черзі наклеїти їх на плакат із зображенням салюту, при цьому озвучуючи свої думки.

Інформаційне повідомлення «Що таке толерантність?»

Мета: зосередити увагу учасників на основних аспектах толерантності, дати об'єктивну інформацію.

Інтерес до толерантності як однієї зі сторін людської психіки й соціального життя з'явився порівняно недавно.

Складність розуміння поняття «толерантність» полягає в його різному значенні в різних мовах. В українській мові існує два слова з подібним значенням: «толерантність» і «терпимість». Частіше вживають слово «терпимість». Воно означає здатність, уміння миритися з інакшою думкою.

Останнім часом поняття «толерантність» стало міжнародним терміном. Воно має зміст, в основі якого — загальне значення цього слова в будь-якій мові світу.

Отже, толерантність (від лат. *tolerantia* — стійкий, терпимий, що допускає відхилення) — особистісна риса людини, терпиме ставлення до чужої думки, релігії, поведінки, повага до гідності й прав інших людей; здатність поставити себе на місце іншої людини. Це повага, прийняття й правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження й способів прояву людської індивідуальності.

Генеральна Конференція ЮНЕСКО оголосила 1995 рік роком толерантності й прийняла Декларацію принципів толерантності. 16 листопада названо Міжнародним днем толерантності.

Толерантність вважається показником високого духовного й інтелектуального розвитку особистості.

Вправа «Толерантність»

Мета: розширити знання та уявлення учнів про толерантну поведінку.

Здатність поводитися толерантно може стати особистісною рисою, а відтак — забезпечити успіх у спілкуванні. Толерантні люди більше знають про свої недоліки та педагоги. Вони критично ставляться до себе і не звинувачують у своїх бідах інших. Вони не перекладають відповідальність на інших. Толерантна людина не розфарбовує світ двома кольорами — чорним і білим. Вона не акцентує увагу на розбіжностях між «своїми» та «чужими», а тому готова вислухати та зрозуміти думки інших.

Почуття гумору і здатність посміятися над своїм слабким місцем — особлива риса толерантної людини. У здатної до цього людини менша потреба домінувати та зверхньо ставитися до інших.

Примітки

1. Заздалегідь вертикально написати на плакаті великого формату слово «Толерантність» великими літерами.
2. Клас розподілити на пари. Учасники витягають одну з літер цього слова, на яку і підбиратимуть значення слова «толерантність». Наприклад: «Т» — терпіння, творчість, талант, «Л» — лагідність, ласкавість тощо.
3. Після обговорення учасники заповнюють великий плакат маркерами різних кольорів.

Вправа «Біла ворона»

Мета: продемонструвати психологічний стан людини, яка за певними ознаками відрізняється від решти.

Учасники займають місця у колі спинами до центра. Кожному учаснику прикріплюється аркуш паперу (аркуші — різних кольорів, по 5-6 кольорових аркушів одного кольору і лише один аркуш — білого). Білий аркуш кріпиться найбільш незалежному учню, сильному і авторитетному в класі, — для того щоб запобігти зворотного ефекту.

Учасники повертаються обличчям у коло і починають шукати інших, схожих на себе, причому підглядати не можна. Треба якось домовитися.

Після того як всі групи сформовані «за кольорами», ведучий підходить і бере за руку «самотнього білого».

Запитання до «самотнього білого»

1. Що ти відчув, коли зрозумів, що ти такий один і тобі немає пари?
2. Чи потрапляв ти в подібну ситуацію в житті? Чи схожі почуття ти переживав в тій ситуації?

Запитання до учасників, які знайшли схожих на себе

1. Якими були ваші відчуття, коли ви знайшли схожих на себе і сформували групу?
2. Як ви знайшли один одного?
3. Що ви відчуваєте стосовно самотнього учасника?
4. Чи хотіли б ви опинитися на його місці?
5. Чому?
6. Ведучий говорить з учасниками про те, що в житті часто доводиться стикатися з такими ситуаціями, і не завжди ми ставимо себе на місце того, ким знехтували, хто залишився наодинці. Треба пам'ятати про це!

Вправа «Товариський суд»

Мета: тренувати учасників вирішувати конфліктні ситуації за принципом толерантності.

Учасникам пропонуються проблемні ситуації для обговорення в підгрупах. Група відіграє роль товариського суду, який повинен винести

«вирок» ситуації. Потім усі учасники тренінгу обговорюють, чи був цей «суд» толерантним, і чи можна бути толерантним у цій ситуації.

Ситуацій

1. В одному зі старших класів школи, де навчаються представники різних національностей, склалася конфліктна ситуація: побилися хлопчики. Причиною бійки стало й «національне питання». Дорослі — педагоги й батьки — зайняли різні позиції щодо учасників і причин інциденту. Оскільки конфлікт набув розголосу, й батьки «потерпілого» хлопчика вважають себе і свою дитину скривдженими, вони подали до суду для компенсації фізичного й морального збитку.

Яке рішення прийняв товариський суд?

2. В одній із загальноосвітніх шкіл спалахнув конфлікт через те, що класним керівником 9-го класу було призначено викладача, члена «Свідків Єгови». Учитель на належному рівні проводив уроки, ніколи не вів релігійної пропаганди. І хоча жодних інших претензій до вчителя не було, батьки вимагали від адміністрації «захистити» їхніх дітей від «сектанта».

Яке рішення прийняв би товариський суд?

3. У дитячому оздоровчому таборі проходила зміна для дітей-інвалідів «Повір у себе!». Поруч, у цьому ж таборі, відбувалися заняття школи для обдарованих дітей. Одну з «обдарованих» дівчаток батьки забрали з табору, висувуючи претензії керівництву табору за те, що дівчинка одержала психологічну травму, оскільки щодня бачила хворих дітей. Вони вимагали покарати винних, які не вжили заходів для того, щоб захистити групи дітей одну від іншої, і навіть не повідомили батьків про таке «небезпечне» сусідство.

Яке рішення прийняв товариський суд?

Притча «Дружна родина»

Жила колись на світі родина. Вона була не проста. Більше 100 людей було в ній. І займала вона ціле село. Так і жили всією родиною й усім селом. Ви скажете: «Ну то й що, є чимало й більших сімей на світі. Але річ у тім, що родина була особлива — мир і спокій панували в ній, а отже, і в селі. Ні сварок, ні лайки, ні, крий Боже, бійок і розбрату.

Чутка про цю родину дійшла до самого володаря країни. І він вирішив перевірити, чи правду кажуть люди. Прибув він у село, і душа його зраділа: навкруги чистота, краса, статок і мир. Добре дітям, спокійно старим. Зачудувався володар. Вирішив довідатися, як жителі села досягли такого ладу, прийшов до глави родини: «Розкажи, чому така згода і лад у твоїй родині?». Той взяв аркуш паперу й став щось писати. Писав довго — видно, не дуже сильний був у грамоті. Потім передав аркуш володарю. Три слова були на папері: «Любов, прощення, терпіння». І наприкінці аркуша: «Сто разів любов, сто разів прощення, сто разів терпіння». Прочитав володар, почухав потилицю і запитав:

— І все?

— Так, — відповів старий, — це і є основа життя всякої гарної родини. — І подумавши, додав: — І світу теж.

Вправа «Пустіть мене в коло»

Мета: формувати уявлення про унікальність особистості, її місце серед людей та способи взаємодії один з одним.

Ведучий попереджає про те, що зараз відбудеться своєрідний «практикум» з толерантності.

Із групи вибирається людина (бажано лідер, загальний улюбленець). Йому повідомляють про те, що він повинен у будь-який спосіб — хитрістю, лестощами, підкупом, обманом, силою, а може, використовуючи дружні зв'язки,— дістатися середини кола. В цей час група береться за руки, утворюючи замкнуте коло. Решта учасників не повинні пускати в коло вибрану людину. Гра триває доти, доки вибраний не пробереться в коло або не вичерпає всі можливості для цього.

Після цього обов'язково проводиться рефлексія. Для цього учням пропонується відповісти на такі запитання:

- Як відчував себе вибраний?
- Чи важко йому було знаходитися поза колом?
- Чому?
- Який спосіб йому здавався найдієвішим?
- Чому?
- Якби гра починалася спочатку, чи погодився б він знов знаходитися поза колом?
- Які почуття переживали учні в колі?
- Чому?
- Чи хотілося впустити вигнаного в коло?
- Чому?
- Хотілося б побувати на його місці?
- Які асоціації викликала ця гра?

Робота в групах «Два світи»

Мета: узагальнити уявлення учасників про толерантність і толерантну поведінку, підвести до висновку про необхідність жити за принципами толерантності.

Учасники об'єднуються у дві групи (за принципом день-ніч) і одержують аркуші ватману, фломастери, газети, журнали, ножиці, клей.

Тренер говорить про те, що сьогодні кожна група має чудову нагоду — створити свій світ — «Світ толерантності» і «Світ інтолерантності».

Звертаючи увагу на риси свого характеру і свої бажання, учасникам пропонують створити колаж свого світу, країни й назвати його. Протягом 10 хв група працює над створенням колажу. Потім представник від групи представляє колективну роботу.

Обговорення

Висновок: порівнявши два протилежні світи, ми наочно бачимо, що людина, яка живе у світі добра, взаєморозуміння, терпимості з людьми інших релігій, націй, культур, відчувається особистістю, яка може розкрити всі свої найкращі риси, бути корисною своєму народу, оточенню. Людина, яка живе в толерантному світі, по-справжньому щаслива і дарує це щастя, любов людям довкола.

Очікування «Святковий салют»

Що цікавого, важливого дав вам тренінг? Напишіть на стікерах. Якщо ваші очікування здійснилися, то ми побачимо гарний святковий салют на честь дружби, взаєморозуміння й миру між народами нашої Землі.

Підбиття підсумків, прощання. Притча про цвяхи.

Жив собі хлопчик із жадливим характером. Якось батько дав йому мішок із цвяхами й велів по одному забивати їх у паркан щоразу, коли хлопчик втратить терпець і з кимось посвариться. У перший день хлопчик забив 37 цвяхів. Згодом він навчився володіти собою, і кількість цвяхів щодня зменшувалася. Хлопчик зрозумів, що легше навчитися опановувати себе, ніж забивати цвяхи.

Нарешті настав день, коли він не забив жодного цвяха. Син підійшов до батька й сказав йому про це.

Тоді батько велів синові витягати із паркана по одному цвяху тими днями, коли він не втратить самоконтролю, і ні з ким не посвариться.

Минали дні, і згодом син зміг сказати батькові, що у паркані не залишилося жодного цвяха. Батько підвів сина до паркана і сказав: «Ти добре поводишся, але подивися, скільки дірок залишилося... Паркан ніколи не буде таким, як колись».

Коли ви з кимось сваритесь і говорите щось неприємне, ви залишаєте по собі такі ж рани, як ці дірки від цвяхів. І рани залишаються, попри те, скільки разів потім ви попросите пробачення. Словесні рани завдають такого ж болю, як і фізичні.

Не залишайте на своєму шляху цих дірок. Не забивайте цвяхи ворожнечі, нерозуміння і жорстокості в душі людей. Будьте толерантними!

НАОЧНІСТЬ

Т

О

Л

Е

Р

А

Н

Т

Н

І

С

Т

Т – терплячий, товариський, тактовний
О – обережний, об’єктивний, оригінальний, особливий
Л – лояльний, лагідний, легкий у спілкуванні
Е – енергійний, елегантний, ефективний
Р – рівний, розсудливий, рівнозначний, рівноправний
А – активний, акуратний, авторитетний
Н – надійний, найдорожчий
Т – терплячий, толерантний
Н – необхідний людям, ніжний, незалежний
І – інтелігентний, ідеальний, ідейний
С – співпереживаючий, співчуваючий, сприймаючий
свободу думок і дій іншого, страждаючий
Т – тактовний, товариський
Ь